

Irena Sawicka

Instytut Sławistyki, Polska Akademia Nauk, Warszawa, Polska
irsawicka@gmail.com

Lenicje w języku macedońskim¹

Język macedoński charakteryzują liczne lenicje, tak historyczne, jak i współczesne, które są szczególnie widoczne na poziomie dialektalnym. Artykuł w skrócie przedstawia najważniejsze zjawiska lenicyjne zachodzące na obszarze macedońskojęzycznym.

Słowa kluczowe: język macedoński, lenicja, kontekst bałkański

1. Wprowadzenie

Lenicje są trywialnym zjawiskiem w historii wielu języków europejskich. W językach słowiańskich kojarzone są głównie z przejściem [g] w [ɣ] w pasie górnołużycko-czesko-słowacko-ukraińsko-białoruskim. Natomiast w perspektywie ogólnosłowiańskiej najśłabszą spółgłoską jest [x], które często ulega zanikowi i/lub substytucji.

W standardach języków słowiańskich [x] nie jest zagrożone. Jedynym wyjątkiem jest standard macedoński, w którym [x] pojawia się tylko w kilku zapożyczeniach. W wyrazach rodzimych głoska ta nie występuje – zanikła lub została substytuowana. Ponadto dialekty macedońskie charakteryzują także inne lenicje, nieobecne w pozostałych językach słowiańskich, są to lenicja lub zanik [d], rzadziej [g] oraz zanik joty i [v] w szeregu pozycji. Efektem interwokalicznych lenicji jest niezwykle wysoka frekwencja grup samogłoskowych, mimo że, równoległe z procesami lenicyjnymi, w dialektach występują procesy likwidujące rozziw – kontrakcje, dyftongizacje i substytucje. Spółgłoskami najczęściej wykorzystywanymi do wypełniania rozziwu są [j] i [v], które, jeśli są etymologiczne, często same ulegają lenicji.

Głoska [x] jest również słaba na Bałkanach. Istnieje przekonanie, że wpływ turecki sprzyja utrzymaniu się [x] w niektórych gwarach Bałkanów.

---

1 Uogólnienie na podstawie szczegółowego oglądu w: Sawicka i Cychnerska (2018). Tam też zob. bogaty materiał egzemplifikacyjny oraz wykaz źródeł i literaturę.

Moim zdaniem jest na odwrót – tureckie [x] jest również bardzo słabe. W pozycji interwokalicznej niemal niesłyszalne. W innych pozycjach też bardzo słabe (rodzaj słabej aspiracji).

Na Bałkanach lenicje wystąpiły w historii języka greckiego i albańskiego. Polegały one na frykatoryzacji. W greckim dystrybucyjne skutki dawnych lenicji obowiązują do dziś w postaci restrykcji dla występowania interwokalicznych dźwięcznych okluzywów. Wprawdzie we współczesnym standardzie greckim, w procesie derywacji lub przy zapożyczeniu, jeżeli dźwięczny okluzyw znajdzie się w takiej pozycji, nie ulega już lenicji, ale przeciwnie – fortycji. Okluzyw w takiej pozycji automatycznie ulega prenazalizacji. Jednak ograniczenie występowania dźwięcznych okluzywów w pozycji interwokalicznej obowiązuje.

Natomiast współczesne dialekty języka greckiego, tak jak i macedońskiego, obfitują w lenicje różnych interwokalicznych spółgłosek prowadzące do powstania licznych grup samogłoskowych. Jednocześnie działają procesy usuwające grupy samogłoskowe, takie jak: (1) dyftongizacja, często poprzedzona podwyższeniem samogłosek średnich, czasem, w północnych dialektach, prowadząca do monoftongizacji (np. peloponeskie [paleos] ‘stary’ > [palios] > [paljos] > [paljjos] > [pałos], [elea] ‘oliwka’ > [elia] > [elja] > [eljja] > [ełja]); (2) likwidacja hiatu poprzez insercje innych interwokalicznych spółgłosek, zwłaszcza gładów i spółgłosek szczelinowych (np. [akuo] ‘słyszę’ > [akuyo], [krio] ‘zimny’ > [krjo] > [krijo]); rzadziej (3) kontrakcje².

W paśmie śródziemnomorskim Europy żywe lenicje występują przede wszystkim w językach romańskich – na Półwyspie Iberyjskim i w dialektach włoskich.

Dla sytuacji macedońskiej istotny jest przede wszystkim kontekst albański i, zwłaszcza, grecki, mimo że w greckich dialektach północnych, bezpośrednio graniczących lub współwystępujących z dialektami macedońskimi, lenicje spółgłosek właściwych nie występują. Z Macedonii Egej-

2 Źródłem pierwotnego rozziewu są głównie starogreckie połączenia samogłoskowe, z których część nie utrzymała się ([ai], [oi] > [e], [i]; [au], [eu] > [av]/[af], [ev]/[ef]). W standardzie zachowały się grupy [ia], [ea], [eia], [io], [eio], [eo], [uo], [ae] (Newton, 1972: 28–29). Źródłem wtórnego rozziewu są późniejsze lenicje dźwięcznych interwokalicznych spółgłosek (głównie [v], [ɣ], [ð] i joty, w niektórych dialektach także spółgłosek płynnych i [s]).

skiej znany jest tylko jeden przykład: [δjaulus] ‘diabeł’. Istnieje jednak zjawisko lenicyjne, szczególnie powszechne właśnie w północnych dialektach greckich, które z pewnością miało wpływ na fonetykę dialektów macedońskich i bułgarskich – jest to zanik interwokalicznej lub inicjalnej joty przed samogłoską przednią.

2. Zanik joty

W odróżnieniu od pozostałych procesów lenicyjnych zanik joty dotyczy prawie wszystkich macedońskich dialektów. Głoska [j] zanika w miarę regularnie w pozycji przed samogłoskami przednimi, w kontekście interwokalicznym lub w nagłosie wyrazu, oraz po [i], np. [ezero] ‘jezioro’, [spi] ‘śpij’, [zmia] ‘żmija’, [pie] ‘pije’, [zaeno] ‘razem’ itd. Proces ten objął także standard macedoński, ale znacznie szerszy zakres ma w dialektach. Jota bywa także jednocześnie używana dla wypełnienia rozziwu przed samogłoskami tylnymi, np. [seja] < [sea] < [sega] ‘teraz’. Nieco mniej regularnie głoska ta zanika w dialektach Macedonii Egejskiej, a najlepiej utrzymuje się na północno-zachodnim skrawku Macedonii Północnej, graniczącym bezpośrednio z dialektami serbskimi i albańskimi, zwłaszcza w dialektach gorańskich, gdzie zanik joty jest nieregularny, np. [ena] < [jena] < [jedna] ‘jedna’. W pozycji po [u] zdarzają się w Gorze substytucje przez [v], które są charakterystyczne dla dialektów serbskich, np. [svuva] < [svoja] ‘swoja’, [muva] < [moja] ‘moja’.

W dialektach macedońskich na terenie Grecji jota zanika przed samogłoskami przednimi, natomiast na pozostałym terenie języka macedońskiego zanik joty ma szerszy zakres. Jota wypada także w innych kontekstach interwokalicznych, nie tylko przed przednią, np. [brojam] > [bro:m] ‘liczę’, [pojas] > [poas] ‘pas’³.

Przed samogłoskami przednimi w nagłosie i w pozycji interwokalicznej jota wypada dość regularnie w standardzie macedońskim i bułgarskim. Równocześnie jednak przejście od artykulacji jednej samogłoski do drugiej realizuje się poprzez łagodne ugięcie formantowe. W związku z tym w pozycji interwokalicznej jota może się wtórnie pojawić jako okazjonalne

3 W Macedonii Piryńskiej i w części wschodniej Macedonii Egejskiej jota zanika też w pozycji przed spółgłoską na skutek progresywnej palatalizacji i absorpcji, np. [maca] < [majka] ‘matka’, [ucu] < [vujko] ‘wuj’.

wzmocnienie tranzjentu. W rezultacie w wymowie, obok form bez interwokalicznej joty, mogą wystąpić też formy z silniej lub słabiej wyartykułowaną jotą bez znaczenia fonologicznego. Regularnym zjawiskiem jest więc zanik joty przed samogłoską przednią w pozycji interwokalicznej i w nagłosie wyrazu, a mniej regularnie (opcjonalnie) jota powraca jako następ w artykulacji przedniej samogłoski w tych samych pozycjach.

Zanik joty jest powszechny na całym obszarze macedońskojęzycznym z wyjątkiem najbardziej północno-zachodniego skrawka (zasięg zob. Sawicka i Cychnerska, 2018: 64; mapa nr 11). W dialektach serbskich jota zasadniczo trzyma się dobrze. Jedynie w dialektach prizrensko-tymockich, bezpośrednio sąsiadujących z macedońskimi, odnotowano lenicje, por. np. [sejal] > [seal] ‘siał’, [jede] > [ede] ‘je’ (Ivić, 2001: 152). Tak więc zarówno sporadyczny zanik joty na południowych skrawkach obszaru serbskiego, jak i utrzymywanie się joty na północnych skrawkach obszaru macedońskiego można wiązać z macedońsko-serbskim sąsiedztwem.

W dialektach greckich jota zachowuje się tak samo, jak w macedońskim. Jej zanik w pozycji interwokalicznej przed samogłoską przednią lub w nagłosie przed samogłoską przednią jest najbardziej powszechny w północnych dialektach greckich. Nie jest on jednak zupełnie konsekwentny, co prowadzi do występowania podobnych opcji, jak w macedońskim (VjV ~ VV, czy jV- ~ V-). W greckich dialektach Macedonii Egejskiej jota przed samogłoską przednią wypada niezależnie od pochodzenia (też z /i/ lub z /y/, np. [laerj] < λαγερι ‘południe’, [paiða] < παγίδα ‘pułapka’). Czasem jej zanik może zależeć od tego, czy następną samogłoską jest akcentowana czy nie, np. w zachodniej Macedonii: [illo] < [jel'o] < [yello] (γελω ‘śmiech’), ale [j'elasa] może być opcjonalnie wymówiona jako [elasa] i [ʲelasa] (γελασα ‘śmiać się’).

W dialektach greckich Macedonii najczęstsze są formy ze słabą, nie w pełni wyartykułowaną jotą, jak np. [elasa]⁴. Związek arealny z macedońskimi i bułgarskimi lenicjami joty wydaje się oczywisty, a greka wydaje się prawdopodobnym dawcą tej cechy.

4 Obok form z lenicją joty w pozycji interwokalicznej przed samogłoską przednią często występują formy z likwidacją rozziwu przez insercję innej spółgłoski lub dyftongizację, np. [pijene] > [pijene] > [pijene] > [pijini] > [piini] > [pijni] ‘ić’.

3. Zanik [x]

Najślabszą pozycją dla [x] w dialektach macedońskich, podobnie jak i dla innych wypadających spółgłosek, jest pozycja interwokaliczna i nagłosowa przed samogłoską. We wszystkich niemal macedońskich dialektach [x] w tych pozycjach zanika.

Natomiast przed spółgłoską i w wygłosie wyrazu [x] często utrzymuje się lub jest substytuowane. Utrzymuje się regularnie w dialektach wschodnich, np. [greota] ‘grzech’, ale [grex] ‘grzech’, [vikaxme] ‘wołaliśmy’. W analogicznych pozycjach na wschodnich obrzeżach areału macedońskojęzycznego [x] często występuje w odmianie palatalnej, co może być czasem skutkiem progresywnej asymilacji, np. [piçme] ‘piliśmy’, albo po prostu jest wstępem do lenicji, np. [beraç] ‘zbierałem’ obok [metox] ‘położyłem’, [minax] ‘minąłem’. Jednocześnie w tych samych gwarach występują przykłady z kompletnym zanikiem [x] w pozycji interwokalicznej, np. [snaa] ‘synowa’, [mua] ‘mucha’. W skrajnych macedońskich dialektach wschodnich (poza granicami Republiki Macedonii Północnej) [x] utrzymuje się we wszystkich pozycjach, a nawet zakres jego występowania zwiększa się na skutek rozpodobnienia w grupie [ʃʃ], [stʃ], np. [exʃe] ‘język’ (od *ѣж*), [noxʃe] ‘nożyk’ (od *нож*).

Na samym wschodzie Macedonii Północnej, a także sporadycznie w Macedonii Piryńskiej, odnotowano stadium przejściowe zaniku [x], tj. lenicję do dźwięcznego odpowiednika, np. [piɣna] ‘wypił’ obok [piina], [meymet] ‘Mehmed’, [pekoɣme] ‘piekliśmy’, [sekoɣme] ‘ukroiliśmy’ obok [peko:me], [seko:me], i obok form z zachowanym [x], oraz form z substytucją: [kijna] ‘kichnął’, [pijme] ‘wypiliśmy’, [nofti] ‘paznokcie’.

Na zachodzie obszaru macedońskojęzycznego *x substytuowane jest najczęściej przez [f], co należy łączyć z sąsiedztwem dialektów albańskich, w których występuje takie samo zjawisko, np. [pif] ‘wypiłem’, [siromafʃe] ‘biedak’. Na najbardziej wysuniętym na północ skrawku Macedonii Północnej częstsze są substytucje przez [j] i [v], zapewne pod wpływem serbskiego sąsiedztwa, np. [prvut] ‘łupież’, [dijanija] ‘oddechy’. Zanik [x] charakterystyczny jest także dla wielu dialektów serbskich, jednak tutaj głoska ta nigdy nie jest substytuowana przez [f] (jak w macedońskim i albańskim), np. prizrensko-tymockie [streja] ‘strzecha’ i in. (Peco, 1991). Serbskie substytucje to najczęściej [j], [v], [k] lub brak wypełnienia rozziewu po zaniku [x].

W dialektach macedońskich na terenie południowej Albanii [x] częściej się zachowuje, głównie w nagłosie, np. [xrana] ‘jedzenie’, ‘pożywienie’, [xubavo] ‘piękne’, ale w wygłosie mamy: [straf] ‘strach’, [gluf] ‘głuchy’ i między samogłoskami: [suvi] ‘suchy’, [uvoto] ‘ucho’. W kilku wsiach [x] zachowuje się fakultatywnie, np. [iłada] i [xiłada] ‘tysiąc’, [raneme] ‘żywimy’ i [xranea] ‘żywili’; w kilku innych wsiach regionu [x] zanika lub jest substytuowane bardziej konsekwentnie, np. [uba] (< [xubava]) ‘piękna’, [siromaf] ‘biedak’, [rekoa] ‘powiedzieli’. Czasem występują formy oboczne, np. [straf] i [strax]. Głównym zastępnikiem, jak wszędzie na zachodzie, jest [f]. W Albanii północnej [x] zanika lub jest substytuowane bardziej konsekwentnie we wszystkich pozycjach. Zastępnikiem w wygłosie i przed spółgłoską jest [f], w innych pozycjach [v], np. [ubo] ‘piękne’, [lebot] ‘chleb’, [suvo] ‘suche’, [graf] ‘fasola’, [grafje] ‘fasolka’, [gravot] ‘fasola det.’ i [graoi] ‘fasola pl.’ itd.

Mimo wyraźnej różnicy między standardem macedońskim i bułgarskim, w dialektach tych języków w zasadzie sytuacja jest podobna. We wszystkich dialektach bułgarskich zdarzają się wypadki zaniku [x]. Kompletny zanik [x] notowany jest w niektórych dialektach zachodnich, tych, które w bułgarskiej tradycji dialektologicznej noszą nazwę przejściowych (tj. przejściowych do serbskich). W większości dialektów bułgarskich [x] zanika w nagłosie i w pozycji interwokalicznej. W niektórych wschodnich dialektach w wygłosie substytuowane bywa przez [f], [w] lub [j]. Obszarem, na którym [x] zachowuje się najbardziej konsekwentnie w nagłosie oraz w pozycji interwokalicznej jest południowo-wschodnia Bułgaria (przy czym występują tu też, podobnie jak w dialektach macedońskich, odmiany dźwięczne i palatalne). Zasięg zachowania [x] w wygłosie jest znacznie szerszy – obejmuje niemal całą Bułgarię (Stojkov, 2002: 315).

Również serbski standard zawiera [x] i także w tym wypadku nie odpowiada to stanowi w dialektach, zwłaszcza południowych⁵. Głoska [x] zanikła kompletnie w dialektach kosowsko-resawskich, smederewsko-wyrzackich, prizrensko-tymockich, szumadyjsko-wojwockińskich i jest rzadka nawet w dialektach posawskich i ikawskich. W dialektach sztokawskich poza granicami Serbii zdarza się, że [x] jest zachowane – tak jest np. w zachodniej Czarnogórze. We wschodniohercegowińskim [x] wprawdzie również zanika, ale znacznie mniej konsekwentnie. Tutaj pewnej paraleli

5 Jest to zapewne skutek rekonstrukcji językowej Vuka Karadžicia.

do macedońskiego można upatrywać w substytucjach, które świadczą o tym, że mocną pozycją dla [x] był wygłos i pozycja przed spółgłoską. Substytutami są głoski zwarte welarne, np. [dodʒok] ‘przyszedłem’, [ɲig] ‘ich’, [grag] ‘fasola’, [miʃʎagu] ‘myśleli’ (Ivić, 2001: 180), podobnie jak w gwarze podhalańskiej na południu Polski. W dialektach sztokawskich [x] najczęściej jest substytuowane przez [j] lub [v], czyli przez szczelinowe sonanty – naturalny wypełniacz rozziemu międzysamogłoskowego. Natomiast najczęstszą substytucją macedońską jest [f], czyli najśłabsza głoska szczelinowa. Obszar z substytucjami [x] przez [f] w wygłosie i przed spółgłoską graniczy z obszarem, w którym [x] zachowane jest tylko w tych właśnie pozycjach. Ten typ substytucji/lenicji można uznać za stadium przejściowe do kompletnego zaniku.

Substytucja [x] przez [f] jest też typowa dla języka albańskiego. Nawet w języku literackim [x] przed spółgłoską [t] jest często substytuowane w ten sposób, np. *njoh* ‘wiem’, ale *njoftim* ‘wiedza’.

Zupełny brak [x] w dialektach albańskich odnotowano w kilku wsiach rozmieszczonych wzdłuż granicy z Macedonią Północną oraz na południu Albanii. W pozycji interwokalicznej [x] nie występuje lub jest bardzo słabe na dużym obszarze południowej Albanii, także w dialektach albańskich w Macedonii Północnej, zwłaszcza w okolicy wielkich jezior i powyżej wzdłuż granicy państwowej z Albanią, a także wyspowo w rejonie Tetowa (np. *lahem* [laxem] ‘myję się’). Zanik [x] w pozycji przed spółgłoską (np. alb. *ndihmë* [ndime] ‘pomoc’) zajmuje większy obszar – z niewielkimi wyjątkami obejmuje prawie cały teren albańskojęzyczny. Na obszarze gegijskim, w tym w Macedonii, występują niewielkie wyspy, gdzie [x] jest substytuowane przez [f] ([nifəm]/[nifm] < *nihëm* ‘wiedzieliśmy’). W pozycji wygłosowej (np. w *shoh* ‘patrzę’) [x] zanikło na południu Albanii, a w Albanii środkowej oraz w Macedonii zostało zastąpione przez [f]. Uogólniając, [x] (o zróżnicowanej artykulacji) zachowuje się głównie w północnogegejskich dialektach (co nawiązuje do sąsiedniej czarnogórskiej sytuacji) i na niewielkim terenie na samym południu, przede wszystkim w Czamerii w Grecji. W wygłosie wyrazu [x] na północy zachowuje się bez zmian (Gjinari, 1988: 61).

Macedońskie przejście [x] w [f] może być procesem niezależnym, choć niewątpliwie sąsiedztwo gegijskie może ten proces podtrzymywać czy też wpływać na wybór substytutu. Jak się zdaje, zakres przejścia [x] w [f] w standardzie macedońskim jest szerszy niżby na to wskazywała ortografia.

Formy czasownikowe typu *бевме* ‘byliśmy’, *видевме* ‘widzieliśmy’ wymawiane są jako [befme], [videfme], mimo iż w tych pozycjach w języku macedońskim nie występuje ubezdźwięcznienie obstruentów. Być może mamy tu do czynienia z bezpośrednim przejściem [x] w [f]. Inne możliwe wyjaśnienie byłoby takie, że *-me* jako była enklityka, pozostawiło ślad w postaci sandhi międzywyrazowego. Wprawdzie w sandhi międzywyrazowym teoretycznie również dźwięczność powinna być zachowana przed inicjalnym sonantem, ale praktyka wymawianiowa jest inna. Podobna sytuacja występuje w języku polskim: *zróbmy* [zrupmi] w wymowie północno-wschodniej Polski i [zrubmi] na południowym zachodzie – co wskazuje na międzywyrazowy typ sandhi.

W greckich dialektach [x] jest niezagrożone.

Zanik [x] uważany jest za jedną z głównych cech bałkańskich w zakresie fonetyki. Podsumowując i uogólniając sytuację macedońską, można stwierdzić, że na dużym obszarze centralnej Macedonii Północnej [x] zanika lub jest substytuowane we wszystkich pozycjach. Typowe zamienniki macedońskie to [f] i [v]. Na obrzeżach obszaru macedońskojęzycznego [x] zachowuje się (zwykle w części pozycji), a konkretne zachowania i rodzaje substytucji zależą od innojęzycznego sąsiedztwa. Na zachodzie najczęstszym zamiennikiem tej głoski jest [f], na północy [v] i [j]. Mocną pozycją dla [x] jest wygłos wyrazu i pozycja przed spółgłoską (więcej szczegółów zob. Sawicka i Cychnerska, 2018: 54–55; mapy nr 6 i 7).

4. Lenicje [v]

Dla Macedonii charakterystyczne są także lenicje [v]. Tak jak i inne lenicje, wypadanie [v] w pozycji interwokalicznej notowane jest znacznie częściej w zachodniej części macedońskiego obszaru dialektalnego, włączając dialekty macedońskie na terenie Albanii, np. [gojdo] < [govedo] ‘bydlę’, [bijoł]/[bioł] < [bivoł] ‘bawół’, [połojna] < [połovina] ‘połowa’, [lastoitsite] < [lastovitsite] ‘jaskółki’, [tʃoek] ‘człowiek’, [glata] < [glavata] ‘głowa’ i in. W wygłosie [v] zwykle zastępowane jest przez [f], np. [albanskof] ‘albański, det.’

W dialektach macedońskich częsty jest także zanik [v] w niektórych grupach spółgłoskowych, zwłaszcza po spółgłosce, np. [dor] < [dvor] ‘podwórze’, [zatori] < [zatvori] ‘zamknięcie’, [sak] < [svak] ‘każdy’, [nador] < [nadvor] ‘na zewnątrz’.

Na samym południowym wschodzie (w Macedonii Egejskiej) odnotowany jest zanik nagłosowego i interwokalicznego [v] tylko przed samogłoskami labialnymi (np. [oda] < [voda] ‘woda’, [prau] < [pravo] ‘prosto’) oraz stadium przejściowe zaniku ([woda] ‘woda’, [wujko] ‘wuj’ i in.). Podobne zjawisko występuje też na wschodzie Bułgarii oraz na obszarze przylegającym bezpośrednio do regionu Ser i Drama w Macedonii Egejskiej, gdzie [v] również nie występuje w tej pozycji.

W zachodniej Macedonii najbardziej typowym kontekstem sprzyjającym lenicji [v] jest pozycja interwokaliczna, por. np. *Kaneo* < *Kanevo*, [ostail] < [ostavi] ‘zostawił’. W sąsiednich serbskich dialektach prizrensko-tymoczkich [v] także zanika w pozycji interwokalicznej. Lenicje odnotowywane są często też w grupach spółgłoskowych, por. np. [stori] < [stvoril] ‘zrobił’ (Ivić, 2001: 152).

Wymienione wyżej zjawiska skoncentrowane są w zachodniej Macedonii (por. Sawicka i Cychnerska, 2018: 62; mapa nr 10). Na samym wschodzie Macedonii Egejskiej zmiany (lenicje i labializacje) zachodzą w kontekście samogłosek labialnych. Jak więc widać te same spółgłoski ([v] i [j]) ulegają lenicji i równocześnie służą do wypełniania rozziwów.

5. Lenicje dźwięcznych okluzywów

W centralnym obszarze Bałkanów (a także na południu półwyspu Apenińskiego) obserwujemy także lenicje innych głosek. Dla Macedonii dość typowe, choć nieregularne, są lenicje [d] i [g].

Lenicje [d] w pozycji interwokalicznej nie wszędzie są odnotowywane (co nie znaczy, że rzeczywiście nie występują w danej gwarze), ale z pewnością charakterystyczne są dla zachodniej i centralnej Macedonii, np. *dađos* [daof] ‘dałem’, *jadu* [jaj] ‘jedz’, *ođam* [o:m] ‘odchodzę’. W tekstach gwarowych są dość bogato reprezentowane. Większe nasilenie lenicji [d] występuje na południowym zachodzie macedońskiego obszaru dialektalnego, włączając dialekty macedońskie na terenie Albanii, por. np. [oji] < [odi] ‘iść’, [sejte] < [sedite] ‘siedzieć’.

Nawet w najbardziej wysuniętych na wschód gwarach macedońskich także zanotowano kilka form z zanikiem [d], np. [guveo] ‘bydlę’, [ograata] ‘ogrodzenie’, [dia] ‘że pójdę’ (< *da uđa*) i in.

Lenicje [g] są rzadsze. Występują w zachodniej Macedonii na nieco

mniejszym terenie, niż lenicje [d], np. [koa] < [koga] ‘kiedy’, [nekoa] ‘kiedyś’, [sea] < [sega] ‘teraz’ itd. (obszar z odnotowanymi lenicjami okluzywów, zob. Sawicka i Cychnerska, 2018: 59–60; mapy 8 i 9).

Jak widać wszystkie wymienione wyżej zjawiska skoncentrowane są w zachodniej i centralnej części Macedonii Północnej.

6. Cytowane pozycje

Gjinari, J. (1988). *Dialektologjia shqiptare*. Shtëpia botuese e librit universitar.

Ivić, P. (2001). П. Ивић. *Целокупна дела 2. Дијалектологија српско-хрватског језика. Увод у штокавско наречје*. Издавачка књижевна зорана Стојановића.

Newton, B. (1972). *The generative Interpretation of Dialect. A study of Modern Greek Phonology*. Cambridge University Press.

Peco, A. (1991). *Pregled srpskohrvatskih dijalekata*. Naučna knjiga.

Sawicka, I., Cychnerska, A. (2018). И. Савицка, А. Цихнерска. *Местото на македонската фонетика во рамките на словенскиот и на балканскиот јазичен свет*. Македонска академија на науките и уметностите.

Stojkov, S. (2002). Ст. Стојков. *Българска диалектология*. Академично издателство „Проф. Марин Дринов”.

Lenitions in Macedonian

The Macedonian language is characterized by numerous lenitions, both historical and modern, which are particularly evident at the dialectal level. The article briefly presents the most important lenition phenomena taking place in the Macedonian-speaking area.

Keywords: Macedonian language, lenition, Balkan context